

**ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ
ТА ТЕХНОЛОГІЙ ЯК УМОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ
ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА**

***Анотація.** У статті теоретично обґрунтовано об'єктивну доцільність застосування інтеграційного підходу в навчанні майбутніх учителів трудового навчання та технологій як умови збереження традицій декоративно-ужиткового мистецтва; схарактеризовано синтезу природу декоративно-ужиткового мистецтва; визначено компетенції в художній діяльності, які формуються у майбутніх учителів трудового навчання та технологій під час застосування інтеграційного підходу до навчання; етапи формування здатності студента до застосування інтеграційного підходу в декоративно-ужитковому мистецтві.*

***Ключові слова:** учитель трудового навчання та технологій, декоративно-ужиткове мистецтво, інтеграційний підхід, прикладні види мистецтва.*

***Abstract.** The article substantiates the theoretical substantiation of the objective application of the integration approach in the training of future teachers of labor training and technology as a condition for preserving the traditions of decorative and applied arts; synthetic nature of decorative and applied arts is characterized; defined competences in artistic activity that are formed by future teachers of labor training and technology when applying the integration approach to learning; stages of formation of the student's ability to apply an integration approach in decorative and applied arts.*

***Keywords:** teacher of labor training and technology, decorative and applied arts, integration approach, applied arts.*

Постановка наукової проблеми. В умовах сьогодення особливо актуальною є проблема відродження українських народних ремесел і промислів. Реалізація цього завдання значною мірою покладається на загальноосвітні навчальні заклади, що залишаються основними соціальними інститутами, які надають дітям повну загальну середню освіту, вирішують завдання розвитку та виховання учнів. Нині спостерігається активний процес оновлення змісту освіти й удосконалення системи виховання учнів. Головною метою загальноосвітньої школи стає переосмислення, переорієнтація та вплив на формування високоморальної громадської позиції, національної свідомості, потягу до прекрасного, важливу роль у досягненні якої відіграє декоративно-ужиткове мистецтво [3, с. 221]. Відтак, набуває актуальності проблема підготовки вчителя трудового навчання та технологій, здатного до абстрактного мислення, аналізу, синтезу; готового діяти в нестандартних

ситуаціях, нести соціальну й етичну відповідальність за прийняті рішення; готового до саморозвитку, самореалізації, використання творчого потенціалу; здатного використовувати основи філософських знань, аналізувати головні етапи та закономірності історичного розвитку для усвідомлення соціальної значущості своєї діяльності.

Вищезазначені загальнокультурні компетенції створюють основу для формування у майбутнього педагога професійної компетентності на основі культури та мистецтва українського народу, народних традицій. У народному мистецтві традиція постає, перш за все, у формі духовної складової. Традиційна культура накопичує рольові очікування, шаблони, визначення, ситуації, ціннісні образи, які передаються від покоління до покоління і, безумовно, впливають на розвиток професійної освіти в галузі декоративно-ужиткового мистецтва.

Однією з умов збереження традицій декоративно-ужиткового мистецтва є застосування інтеграційного підходу у навчанні майбутніх учителів трудового навчання та технологій, який охоплює усі галузі діяльності суспільства та відіграє суттєву роль у реформуванні освіти; розвиток у них здібностей до проектування та створення творів декоративно-ужиткового мистецтва на інтеграційній основі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема впровадження в освітній процес дидактичної інтеграції є предметом наукового розгляду українських учених у галузі професійної педагогіки С. Гончаренка, Р. Гуревича, О. Джулик, О. Дубинчук, Б. Камінського, Я. Кміта, І. Козловської, Б. Костіва, В. Сидоренка, Л. Сліпчишин, Р. Собка, Я. Собка, Н. Талалуєвої, Т. Якимович та ін.

Нині в українському суспільстві зросло прагнення до вивчення національних духовно-матеріальних цінностей, тому перед педагогічною наукою постало завдання розробки змісту, засобів, методів, технологій, організаційних форм навчання учнів і студентів декоративно-ужиткового мистецтва. На його особливу роль в естетичному, моральному й трудовому вихованні учнівської та студентської молоді наголошують у своїх працях Є. Антонович, А. Аронов, М. Каган, Н. Кардаш, Н. Кузан, Л. Масол, Г. Мельник, В. Мусієнко, Н. Ничкало, Л. Оршанський, В. Радкевич, З. Резніченко, Л. Савка, О. Сидоренко, В. Тименко, В. Титаренко та ін. Проте, зазначені науково-педагогічні дослідження не враховують можливостей застосування інтеграційного підходу в навчанні майбутніх учителів трудового навчання та технологій декоративно-ужиткового мистецтва.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні доцільності застосування інтеграційного підходу в навчанні майбутніх учителів трудового навчання та технологій як умови збереження традицій декоративно-ужиткового мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Застосування інтеграційного підходу зумовлено інтеграційною природою власне декоративно-ужиткового мистецтва, залежністю між інтеграцією традиційних прикладних видів мистецтва, змістом професійної освіти та компетенціями, які формуються у

майбутніх учителів трудового навчання та технологій під час навчання декоративно-ужиткового мистецтва.

Інтеграційний підхід забезпечує органічне поєднання різнорідних знань і методів пізнання на науково визначеній основі і є важливим, іноді вирішальним, чинником у формуванні світогляду особистості [4, с. 13]. Слово «інтеграція» походить від латинського *integer* – цілий і означає «поповнення», «відновлення», «об'єднання в ціле будь-яких окремих частин» [5, с. 286-287]. Воно відображає процеси взаємопроникнення знань у випадку, коли окремі структурні елементи не можуть існувати один без іншого і створюють цілісну систему науки та наукового знання [4, с. 14]. Необхідною умовою здійснення інтеграції є утворення внаслідок синтезу системи, яка має властивості цілісності [1, с. 37].

Синтезна природа декоративно-ужиткового мистецтва передбачає здатність об'єднувати різні елементи (дисципліни, відносини, компоненти) в єдине, стійке ціле (систему), що дає змогу розширити творчі можливості та сконструювати щось нове. Синтезна природа декоративно-ужиткового мистецтва виявляє гнучкість у пристосуванні до змін як у зовнішньому предметному світі, так і у внутрішніх процесах цього виду мистецтва. Мова йде не про «механічне» об'єднання довільно взятих елементів, а про діалектичне узагальнення аналітично виокремлених і вивчених сторін об'єкта.

Синтезна природа декоративно-ужиткового мистецтва надзвичайно різноманітна і проявляється повсюдно. Зокрема, у процесі створення предметів побуту, у контексті декоративно-ужиткового мистецтва, сформувався синтез практичної та художньо-естетичної функцій. Будь-який народний майстер думає і про практичне призначення, і про красу створюваного витвору. Зразки декоративно-ужиткового мистецтва, що увійшли до побуту, високо цінувалися саме як синтез функції краси та функції практичної користі. Інший приклад, декоративно-ужиткове мистецтво, використовуючи найрізноманітніші природні матеріали: глину, дерево, камінь, метал, скло, тканини, натуральне волокно, успішно продемонструвало і синтезне застосування декількох вихідних матеріалів. Третій приклад зазначає, що декоративно-ужиткове мистецтво застосовувало різноманітні технічні та художні прийоми для виготовлення своїх виробів.

Інтеграційний підхід до навчання сприяє формуванню у майбутніх учителів трудового навчання та технологій компетенцій в художній діяльності, зокрема, здатності: створювати художньо-графічні проекти виробів декоративно-ужиткового мистецтва, народних ремесел і промислів індивідуального й інтер'єрного призначення, втілювати їх в матеріалі; збирати, аналізувати та систематизувати підготовчий матеріал під час проектування виробів декоративно-ужиткового мистецтва, народних ремесел і промислів; у проектній діяльності здатності визначати цілі, відбирати зміст, організовувати проектну роботу, синтезувати можливі варіанти вирішення завдання або підходи до виконання проекту, розробляти проектні ідеї, засновані на творчому підході до поставлених завдань, продукувати

комплексні функціональні та композиційні рішення.

Крім того, інтеграція традиційних прикладних видів мистецтва ґрунтується на колективності творчості: спільна робота студентів і викладачів передбачає об'єднання зусиль з метою поліпшення досвіду роботи. Як наслідок, інтеграційний підхід до навчання сприяє формуванню вміння працювати в колективі, правильно формулювати професійні завдання та вирішувати їх, вести професійні перемовини, здійснювати рефлексію тощо.

Для досягнення цілей формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійної компетентності засобами декоративно-ужиткового мистецтва важливою є міжпредметна координація змісту, логіки й обсягу вивчення базових понять та ідей дисциплін базового навчального плану і дисциплін спеціалізації, що сприяє формуванню у них загальних, синтезованих понять і вмінь, оволодінню ними інтегрованим підходом до вивчення та дослідження художньо-педагогічних явищ [2, с. 206]. Відтак, інтеграційний підхід до навчання передбачає розробку тем, у назві яких закладено ідею інтеграції різних видів декоративно-ужиткового мистецтва та у контексті яких формуються вищезазначені компетенції. Наприклад, теми: «Орнаментика та семантика народного костюма як творчого першоджерела у створенні сучасного костюма», «Композиційна структура народного костюма у художньому проектуванні сучасного костюма».

Формування здатності студента до інтеграції прикладних видів мистецтва під час навчання передбачає ґрунтовне їх вивчення і, як наслідок, знаходження зв'язків між різними напрямками в мистецтві для їх використання в процесі створення складного художнього твору мистецтва. Досвід відзначає значущість вивчення спадщини та розвитку традиційних прикладних видів мистецтва, основ композиції, практичного проектування й основ виробничої майстерності для формування здатності до інтеграції традиційних прикладних видів мистецтва, що спирається на розуміння взаємозв'язку між матеріальною та духовною культурою свого народу. Крім того, майбутньому фахівцю необхідне знання історії та теорії декоративно-ужиткового мистецтва; фізичних властивостей різних видів матеріалів, характерних для традиційних прикладних видів мистецтва; подібностей та відмінностей між різними видами мистецтва, що інтегруються в процесі створення виробу; технологічних можливостей різних видів традиційних мистецтв з метою їх поєднання в декоративному виробі; виразних засобів для створення композиції.

Етапи формування здатності студента до застосування інтеграційного підходу в декоративно-ужитковому мистецтві передбачають:

- засвоєння послідовності проектування виробів на інтеграційній основі; формування уявлень про можливості інтеграції різних видів мистецтва; усвідомлення історичних передумов розвитку інтеграційних видів діяльності в декоративно-ужитковому мистецтві;
- розвиток професійного бачення можливості інтеграційних зв'язків між різними традиційними видами декоративно-ужиткового мистецтва. На

цьому етапі у студента формується здатність використовувати можливості різних видів мистецтва; він вчиться оцінювати твори різних традиційних видів прикладного мистецтва з точки зору можливості створення єдиного інтегрованого художнього твору; виявляти спільне та відмінне під час аналізу творів різних видів мистецтва; аналізувати зразки художніх інтегрованих творів;

– формування вмінь студента проектувати та створювати вироби на основі інтеграційного підходу з послідовною реалізацією різних етапів проектної діяльності й усвідомленням потенційної матеріальної і духовної цінності створюваного виробу;

– набуття досвіду створення цілісного інтегрованого художнього твору мистецтва.

Висновки. Здатність майбутніх учителів трудового навчання та технологій до інтеграції традиційних видів декоративно-ужиткового мистецтва становить основу для отримання професійних навичок створення складних художніх інтегрованих творів мистецтва. Для цього студентів необхідно отримати досвід проектування таких виробів, який накопичується в результаті практики вирішення конкретних завдань у нестандартних проблемних ситуаціях, створюваних, у тому числі, під час реалізації міжпредметних зв'язків. Міжпредметні зв'язки у навчанні студентів передбачають співтворчість викладачів і студентів, оскільки інтеграція та взаємодія мистецтв неможливі без створення творчого середовища спілкування в колективі. Навчання майбутніх учителів трудового навчання та технологій декоративно-ужиткового мистецтва вимагає від них інтелектуальних витрат; творчого підходу; вміння працювати в колективі над створенням проектів; розвитку здатності до образного подання предмета; високого рівня відповідальності та розуміння сутності декоративно-ужиткового мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Кміт Я. М. Інтеграція та диференціація як об'єкти загальнонаукового і дидактичного аналізу // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 1999. – № 1. – С. 35-40.
2. Марущак О. В. Декоративно-ужиткове мистецтво як елемент підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до естетичного виховання учнівської молоді / О. В. Марущак, Т. М. Романенко, М. О. Шевченко // Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи : теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. – Вінниця : ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. – Вип. I. – С. 204-207.
3. Марущак О. В. Духовно-естетичне виховання учнів ЗНЗ засобами гончарного мистецтва / О. В. Марущак, І. В. Савчук, С. О. Бойчук // Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи : теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. – Вінниця : ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. – Вип. I. – С. 221-225.
4. Марущак О. В. Інтеграція знань з матеріалознавства у професійній

підготовці майбутніх фахівців швейного виробництва : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Марущак Оксана Василівна. – Вінниця, 2005. – 255 с.

5. Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука. – К., 1974. – С. 286-287.

